

Gümrük ve Vergi Yargısının Kırgız-Türk Ekonomisine Etkisi

Prof. Dr. Bolot T. TOKTOBAYEV*
KC Yusuf Balasagin Milli Üniv. Kırgız-Çin Enstitüsü Direktörü
E-mail: b.toktobaev@mail.ru

ÖZET:

Çağdaş ve ileri devlet ekonomisi ve anlayışına geçiş ve uyum sorunlarının başında ekonomide mali polis, gümrük ve vergi sistemi meselesi ve yargılaması hukuku geldiği incelenmiştir.

Ekonomide mali polis gümrük ve vergi mevzuatı ve yasasına aykırı davranışların mahkeme tarafından sosyal-hukuk yargılanması sistemi ve hukuku incelenmesine bakılmıştır. Geçiş ekonomilerinde etkisi büyük olan mali polis gümrük ve vergi yargılaması etkinliği ve Türk-Kırgız ekonomisi ve uygulaması incelenerek araştırılmıştır.

Ekonomide mali polis, gümrük ve vergi uyumsuzluklarının yargısal planda giderilmesi ve aynı çıkarlar dengesinin kurulmasında güven esastır. Mali polis, gümrük ve vergi yargılama hukuku: “Mali polis, gümrük ve vergi uyumsuzluklarının yargısal planda giderilmesini düzenlediği sırada, aynı çıkarlar dengesinin kurulmasında hizmet eder” biçiminde tanımlanabilir.

Sistemin unsurlarını yasalar, zaman ve insan olarak tespit ediyoruz ve bunları mali polis, gümrük ve vergi yargısının işlevi doğrultusunda seçtiğimiz parametreler ile ölçüyoruz.

Birinci parametre: Mali polis, gümrük ve vergi yargısı yasalarının işlerliğini anlaşmazlıkları çözmek ile ölçmek.

İkinci parametre: Mali polis, gümrük ve vergi yargılama sürecini mükellef ve mali polis, gümrük ve vergi idaresi açısından katlanılan ekonomik külfet ve telafi mekanizmaları ile ölçmek.

Üçüncü parametre: Mali polis, gümrük ve vergi yargıçlarının kararlarını, aldıkları eğitim, çalışma koşulları ile mahkemelerde sağlanan teknolojik olanaklar ve yargıç bağımsızlığı ile ölçmek.

Devlet mali polis, gümrük ve vergi sistemi ve yargılaması iktisadi ve hukuki reformun baş ayarlarından biridir. Devletin temel eylem ve işlemlerinden biri olduğu için yargılaması da hukuk devletinin gereğidir. Ekonomide mali polis, gümrük ve vergilendirme özünde bir gelir-alacak-borç ve suç ilişkisidir ve bu ilişkide çeşitli süreçlerde uyumsuzluk ve anlaşmazlık çıkması mümkündür.

Kırgızistan mali polis, gümrük ve vergi mevzuatına aykırı davranışların uyumsuzlukların mahkeme tarafından yargılanması yeni düzenlenmeye çalışıldığından Türkiye’deki ile tam olarak

karşılaştırılmayacak durumdadır. Kırgızistan'a oranla Türk mali polis, gümrük ve vergi yargısı sisteminin uyumsuzluk çözümünde etkinliği vardır ve yasalar nedeniyle iyi işlemeyen sistem adil yargıçlarının kişisel çabasıyla da işletilmektedir.

Öneriler: Hukukun üstünlüğü sadece yasalarda değil gerçek olarak hayata geçirilirse, İçişleri, Maliye ve Ekonomi Bakanlıkları ile mali polis, gümrük ve vergi kurumları hukuk çizgisine çekilirse ve yasası ile yargısına bir son sistem olarak liberal sosyal demokrasi ile yaklaşırsa daha hızlı sosyo-ekonomik gelişme ve kalkınma sağlanacaktır.

SUMMARY:

Contemporary and advanced understanding of the state's economy and the transition and adjustment problems in the economy at the beginning of the financial police, customs and tax system is a matter of law, and proceedings that were examined.

Economy, customs and tax legislation and the financial police of any violation of law by the court, the social-legal examination of the prosecution system and the law of his detractors. In transition economies a great impact on the effectiveness of the financial police and the Turkish-Kyrgyz economy of customs and tax proceedings, and was investigated by examining the application.

Economy, financial police, customs and judicial tax dispute in the establishment of trust is essential to the balance of the same interests and background removal. Financial police, customs and tax jurisdiction law: "financial police, customs and judicial tax dispute when the plan organized by repair of the same balance of interests is the establishment of service" be defined as.

Elements of the laws of the system, determine the time and we are as human beings and their financial police, judiciary, customs and tax function parameters are chosen in accordance with the measure.

The first parameter is: financial police, customs and laws of the functioning of justice to settle disputes with the tax measure.

The second parameter is: financial police, customs and tax judicial process, the taxpayer and the financial police, customs and tax administration mechanisms to measure and compensate for the incurred economic burden.

The third parameter is: financial police, customs and tax decisions of the judges, their training, working conditions and technological opportunities provided by the courts and the independence of judges with the measure.

State financial police, customs and tax system and economic and legal reform, the chief judge is one of the settings. One of the main acts and proceedings in the State for the rule of law requirement. Economy, financial police, customs and taxation of income-credit-debt and in essence a criminal relationship, and it is possible to be some disagreement in the relationship and the various processes of conflict.

Kyrgyz Republic financial police, customs and tax legislation attempts to edit a new trial by the court of any violation of conflict in Turkey is compared with the full. Than in Kyrgyzstan, Turkish financial police, customs and tax dispute resolution system is to enable the judiciary and the law just because of the judges of the system not working well is operated in a personal effort.

Recommendations: The rule of law, not only in reality, as the law is passed, the Interior, the Ministries of Finance and Economy of the financial police, customs and tax bodies of law and the law of the line drawn with the judiciary as an end to the system of liberal social democracy and socio-economic progress and development are approached more quickly will be provided.

KISALTMA VE ANAHTAR KELİMELER:

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti.

K.C.: Kırgız Cumhuriyeti.

V.K.; Vergi Kanunu.

liberal sosyal demokrasi

Devlet gümrük ve vergisi

Mali polis, gümrük ve vergi Yargısı.

Daha hızlı sosyo-ekonomik gelişme ve kalkınma.

GİRİŞ

Devlet mali polis, gümrük ve vergi sistemi ve yargılaması iktisadi ve hukuki reformun baş ayarlarından biridir. Devletin temel eylem ve işlemlerinden biri olduğu için yargılaması da hukuk devletinin gereklerinden biridir. Ekonomide gümrük ve vergi: devlet gelirinin temel parçasıdır. Gümrük ve vergiler; kapsamındaki herkes için mecburi olan ve kanunla tespit edilen ve devlet tarafından mükellef ve sorumlu vatandaş ve kişilerden alınan en önemli devlet geliri olup, ekonomisi ve maliyesi için devletin olduğu zamandan beri gerekli gelir kısmından biridir.

Kırgızistan mali polis, gümrük ve vergi mevzuatına aykırı davranış ve uyuşmazlıkların mahkeme tarafından yargılanması yeni düzenlenmeye çalışıldığından Türkiye'deki ile tam olarak karşılaştırılamayacak durumda olmakla birlikte genel bir bakışla aşağıdaki gibi karşılaştırılabilir.

Benzer yönleri: Her iki ülkede mali polis, gümrük ve vergi uyuşmazlığında mükellef ve sorumlu ile devlet taraf olmaktadır. Her iki taraf, şartları uymak şartı ile uyuşmazlığı yargıya götürme hakkına sahiptir. Uyuşmazlığı ilgili tarafa ve ilgili üst kuruma idari başvuruya çözme yolları ile birlikte aynı zamanda yargıya başvurma hakkı da bulunmaktadır. Bununla birlikte idari başvuru yollarını tükettikten sonra razı olmayan taraflar, uyuşmazlığın çözümü için yine yargıya başvurma hakkına da sahiptir.

Farklı yönleri: Başta yargı birliği ve ayrılığı olmak üzere çoktur. Türkiye mali polis, gümrük ve vergi yargısını; Kara Avrupa'sından Almanya ve Fransa uygulamalarını birleştirerek örnek almış ve milli birikimlerine özgü özel yargılama sistemi oluşturmuştur. Türkiye'de yargı ayrılığı sistemi içerisinde idari yargının özel bir dalı olarak vergi yargısı bulunmaktadır. Kırgızistan ise Sovyet. B. dönemi ile Rusya F. uygulamalarından esinlenmiştir. Kırgızistan mali polis, gümrük ve vergi uyuşmazlıkları da diğer uyuşmazlıklar gibi yargı birliği kapsamında mevzuatı ve yasasına aykırı uyuşmazlıkların sosyal-hukuk yönüyle mahkeme tarafından incelenmesi; normal, genel ve sivil hukuk sistemiyle olduğu ve gelişmiş özel ve ayrı uyuşmazlıkları yargılama hukuku bulunmadığı, normal yargı düzeni içerisinde yer aldığı incelenmiştir.

A- EKONOMİDE MALİ POLİS, GÜMRÜK VE VERGİ YARGISININ ETKİSİ:

Mali polis, gümrük ve vergi yargısı; mali polis, gümrük ve vergi yargılamasının bağımsızlığı sorunu, hukukunun işlevleri, yargılaması hukukuna hâkim olan ilkeler, taraf ehliyeti ve dava ehliyeti, dava açma süreleri, ilk inceleme, duruşma, bilirkişi, kanun yolları, açıklama ve yanlışlıkların düzeltilmesi konularını içermektedir.

“Mali polis, gümrük ve vergi hukuku, suç-kabahat ile borç ve alacak ilişkisi nedeniyle taraflar (devlet-birey) arasında ortaya çıkan “zıtlık”ı, çıkarlar dengesi kurmak suretiyle belli kurallar çerçevesinde düzenleyen bir hukuk dalıdır. Geniş kapsamıyla yargılama hukukunun bir dalı olarak da düşünebileceğimiz mali polis, gümrük ve vergi yargılama hukuku da uyuşmazlıklarının yargısal planda giderilmesini düzenlediği sırada, aynı çıkarlar dengesinin kurulmasına da hizmet etmektedir.”^[1]

İktisadi hayatta mali polis, gümrük ve vergi yargısının etkinliği ve sağlıklı işleminde mükellefleri, incelemesi yapılırken görevli elemanlara yaptıkları açıklamalarla, anlaşmazlık çıkan konuların çoğunun çözümlenmesine olanak vermektedirler. İnceleme tamamlandıktan sonra anlaşma sağlanamayan konular ise, ya uzlaşarak veya ilgili yargı organlarına götürülerek çözümlenmeye çalışılmaktadır. Bu aşama, yapılan çalışmaların esas ürününün alınması bakımından önemli olup, sürat ve dikkati zorunlu kılmaktadır. İyi yapılmış bir inceleme sonrası karşılaşılabilecek bir anlaşmazlığın süratli ve adaletli şekilde çözümlenmesi, yapılan çalışmaların amacına ulaşmasına olanak verecektir. Aksi takdirde ise: mükellef açısından yarattığı avantajlı durumlar sonucu, kaçakçılığı özendirilen ve dolayısıyla da özellikle mali polis, gümrük ve vergi incelemesi bakımından idarenin işini artıran ve güçleştiren başlıca etken olacaktır.

Ekonomide hızlı gelişme ve güven ortamının sağlanması için mali polis, gümrük ve vergi barışının ve adil yargılamasının sağlanması da şarttır. Etkin mali polis, gümrük ve vergi yargısı sağlama yerine barışı adı altında gerçekleştirilen düzenlemeler sonuç itibarıyla affi olarak nitelendirilebilir. Af kanunu çıkarılması, af uygulamaları mükelleflerin mali polis, gümrük ve vergiye karşı uyumunu ve yargısına güveni engellemektedir.

Sosyo-ekonomik hayatta yükün çoğunu ağırlıklı olarak üreten ve çalışan kesim çektiğine göre; bölgesel ve küresel sorunlarının çözümünde ilmi, iktisadi ve sosyal kararların alınmasında, bunların ve sivil ve özel kesimin istekleri de göz önüne alınıp uyulmazsa sosyal denge sarsılmaktadır. Sosyo-ekonomik üretimde önemli rolü olan sivil ve özel üreten ve çalışan insanların, külfete katlandığı kadar nimetin bölüşülmesiyle ilgili kararlarda da etkinliklerinin artması ve bu alanda tam bağımsız mali polis, gümrük, vergi ve mali yargısı güvencesi bu sosyal

dengein sağlanabilmesi için artık bir ön şart olarak kabul edilmek zorundadır. Özellikle küreselleşen yeni dünya ve demokrasiler ile liberal sosyal demokrasilerde bu çok önemli bir husus ve metot olarak kabul edilmelidir. (Uçar 1991; 1998: 4).

Yargılamayla adaletin sağlanması yerine af uygulamasıyla her şeyden önce dürüst olmayan mükelleflere ayrıcalık tanınmış ve bu durum genel olarak mükelleflerin mali polis, gümrük ve vergiye uyumunu bozmuştur. Yine yargılama yerine mali polis, gümrük ve vergi affının bazı siyasi amaçlara hizmet ettiği söylentisi mükelleflerin güvenini sarsmıştır. Dolayısıyla mali polis, gümrük ve vergi yargısı yerine as ve barışının, güven ortamı sağlayacak bir düzenleme olduğunu belirtme olanağı bulunmamaktadır.

Çünkü söz konusu uygulama sağladığı kaynak ve yargısal iş yükünün azalması gibi yönlerden olumlu etkiler yaratmış olmakla birlikte; mümkün olmasına rağmen tekrar mali polis, gümrük ve vergi affı ve barışı çıkarılmayacağına dair bir anayasal düzenleme yapılmamış olması nedeniyle ekonomide güvensizlik yaratmıştır.

Kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması olanaksız ve ekonomik gerçeklere aykırı bir amaç olarak görülerek, mali polis, gümrük ve vergi önlemleriyle kayıt dışı ekonominin önlenmesi yerine, mali polis, gümrük ve vergi sisteminin buna göre oluşturulması gerektiği savunulabilir[2]. Ekonomide güven ortamı sağlamak amacıyla tam ve gerçek mali polis, gümrük ve vergi yargısı güvencesi verilmelidir. Mali polis, gümrük ve vergi af ve barışına gidilmesi de, beklenen amacın tersine, mükelleflerin güveninin sarsılmasına neden olmuştur. Çünkü mali polis, gümrük ve vergi barışı sonuç itibarıyla bir aftır ve dürüst olmayan mükelleflere bir ayrıcalık tanınması, dürüst mükelleflerin ise mali polis, gümrük ve vergiye uyumunun azalması, idaresine güveninin azalması sonucunu yaratmaktadır.

Ekonomide mali polis, gümrük ve vergi yargısı etkinliği ve hızı sağlanabilmesi, kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması, muafiyet, istisna ve indirimlerden gereksiz olanların kaldırılması ve harcamalarının kısılması, mali polis, gümrük ve vergiden kaçınma imkânlarının kısılması, mali polis, gümrük ve vergi denetiminin artırılması, cezalarının etkinleştirilmesi ve tez yargısının gözden geçirilmesiyle mümkün olabilecektir. Bu amaçla düzenlemeler yapılırken, temel mali polis, gümrük ve vergi ilkeleri göz ardı edilmemeli; sistemi hukukun üstünlüğü, adalet, kanunilik, açıklık gibi temel ilkeleri esas alan ve yargı güvencesi veren bir yapıya kavuşturulmalıdır.[3]

Kırgızistan mali polis, gümrük ve vergi uyuşmazlığı yargısının Türkiye'deki kadar özel gelişmemesi mali polis, gümrük ve vergi konularında uyuşmazlık olması devlet ve memurları ile mükellef ve sorumlu arasında bir uyuşmazlık yargısı problemleri oluşturmaktadır. Bu problemlere özellikle Türkiye gibi çağdaş ölçülerde özel yargı güvencesi ile tedbirler kullanılmamaktadır. Bundan dolayı Kırgızistan devlet bütçesi de tahsilatsız kalmakta, gelir kaybı olmakta ve sosyo - ekonomik ağır kayıp, zarar ve sonuçlara sebep olmaktadır.

Kırgızistan'da mali polis, gümrük ve vergi ile ilgili yasadışı davranışların çoğalmasının en önemli nedeni: Sovyet'ten kalan anlayış ve alışkanlıklar, bağımsızlık dönemine uyum süreci, şu anki mali polis, gümrük ve vergi sistemine karşı beslenen ve vatandaşların bilincine yerleşmiş nihilizm hakları ve mali polis, gümrük ve vergiden kaçılabilir düşüncesinin iyice yerleşmesi gibi davranışlar sayılabilir.

B- TÜRK-KIRGIZ MALİ POLİS, GÜMRÜK VE VERGİ YARGISI UYGULAMASI

Türkiye'den çok farklı olarak Kırgızistan'da mali polis, gümrük ve vergi uyuşmazlıklarında idare ve vergi yargılaması özel olarak gelişmemiştir. Kırgızistan'da mali polis, gümrük, vergi ve maliyeye ilişkin cezai hükümler; sırf mali polis, gümrük ve vergi alanında belirli cürümler için yerleşmemiş olup, idari cürümler ve cezalar arasında serpiştirilmiş ve belirli cezalı hükümler öngörülmüştür. Kanuna aykırı işlem yapan resmi şahısların uygunsuz işlem ve eylemlerine sorumluluk getirilmiştir. Bunlar genel hükümler ve mali polis, gümrük ve vergi kanunu ile ayarlanmaktadır.

Ekonomide Kırgızistan'a oranla Türk mali polis, gümrük ve vergi sistemi'nin uyuşmazlık çözümünde özel yargısının etkinliği vardır ve yasalar nedeniyle bazen iyi işlemeyen sistem yargıçlarının kişisel çabasıyla da işletilmektedir. Türkiye'de İdari yargı reformu ile kabul edilen mali polis, gümrük ve vergi yargısı özel modeli tam işlemektedir. Günümüzdeki Türk mali polis, gümrük ve vergi yargısı özel modeli 1982 yılında yapılan idari yargı reformu ile idari yargı içinde örgütlenmiştir.

Kırgızistan vergilendirme sistemi 1992 yılı başında başlamıştır. Vergi Kanunu 1 Temmuz 1996'da çıkmıştır. Bu sistem 2008 yılına kadar esaslı ekler ve değişikliklerle evrensel vergi standartlarına uygun hale getirilmeye çalışılmıştır.[\[4\]](#) Kırgızistan Cumhuriyetinin Vergi Yasası 57. ve 58. maddeleri uyarınca vergi sorumlusu ve yükümlüsünün vergi idaresi memuru tarafından yapılan vergi, para cezası ve gelir faiz tahsiline temyiz etmeye hakkı vardır.[\[5\]](#)

Mali polis, gümrük ve Vergi Kanunları tarafından mükellefiyet ve sorumluluğunun bozulmasına karşı özgül ve özel bir tedbirler ve tesiri öngörülmemiştir. Bunun tedbirleri tipik idari para cezası ödetmesinden ibarettir. Ayrıca yerine göre gerekli hallerde genel, normal ve sivil hukuk tedbirleri de uygulanmaktadır. Kırgızistan'da mali polis, gümrük ve vergi kanunlarına göre verilen cezalar ve ödetmesi idari sorumluluk sonucunu doğurur. Yersiz ve kanuna aykırı idari işlem ve eyleme karşı genel, normal ve sivil hukuk ve yargı yolu bulunmaktadır.[\[6\]](#)

Vergi Yasasının 19, 20, 62 maddeleri uyarınca Vergi İdaresinin tahsil ile ilgili yazısı resmi olarak mutemet adam tarafından imzalanmalı, adı, soyadı ve vergi müfettişliği yöneticisinin unvanı belirlenmeli, resmi mühür ile tasdiklenmeli ve vergi yükümlüsüne kurala uygun olarak teslim edilmelidir. Dolayısıyla Vergi kontrolünün iddianamesi vergi, para ceza, gelir faiz tahsili kararını içermeli ve Vergi Yasasının 19, 20, 37 maddelerinin taleplerine uyulmalıdır.[\[7\]](#)

Vergi Yasasının 19, 20, 37 maddelerine uygun olan iddianame Vergi Yükümlüsüne teslim edildiği andan Vergi Yasasının 57. maddesi uyarınca vergi, para cezası, gelir, faiz kararının temyiz etme 30 günlük süresi yürümeye başlar.

Vergi yasasının 62 ve 37. maddesine (4. bent) göre veri, para cezası, gelir faiz tahsili ihbarname tahsil tesisi ile ilgili bilgiyi kapsamalıdır. Bundan dolayı vergi yükümlüsüne teslim edilen ihbarnamede vergi kontrolü iddianamesi kaynak olmalıdır. Aksi takdirde Vergi yasasının 19, 20, 37. maddeleri uyarınca ihbarname hükümsüzdür.

Vergi Yasasının 10 ve 57. maddeleri uyarınca Vergi Yükümlüsü Vergi Organının memuru tarafından yapılan tahsili temyiz edebilir.[\[8\]](#) Yalnız şikâyet dilekçesi temyiz kararını teslim alan

memura veya onun emrindeki şahıslara değil, söz edilen görevlinin bulunduğu Vergi Organına veya yetkili olan şahısa teslim edilmelidir. Vergi yasasının 57. maddesi uyarınca vergi yükümlüsü Vergi Makamının kendi şikâyeti üzerinde çıkan karara memnun olmadığı zaman üst organlara istinaf edebilir.

Buna göre; tahsil kararına şikâyet ilçe vergi müfettişliğine verilmiş ise, sonraki şikâyet yönetsel düzende bölgesel seviyeden aşağı olmayan müfettişe teslim edilir. Mali polis, gümrük ve vergi ihtilafın mahkeme öncesi çözümü şahıslar arası ekonomik ilişkileri ayarlamaya özgüdür. Bu düzen SSCB’de yaygındı.[9] Bu düzene göre mali polis, gümrük ve vergi hukukları ihlal edilen şahıs zorunlu olarak en kısa süre içinde hukuklarını ihlal eden şahısa zorunlu olarak şikâyet etmesi şarttı ve karşı taraf tesis eden tarihe kadar cevap vermediği ve şikâyeti karşılamadığı halde davayla Devlet veya Daire Arbitraj veya Milli Mahkemeye müracaat edebilirdi.

Bugün ise bu düzen sadece kimi alanlarda kullanılmaktadır. Vergi yasasının 57. maddesi bu gibi ihtilafın mahkeme öncesi ayarlama düzenini tesis etmiyor. Vergi Yasasının 57. maddesine göre vergi organın resmi kararını şahsının temyiz etme düzenini tesis etmektedir. 57. ve 58. maddeleri bariz olarak medeni mahkeme usulü kanununun 262. maddesinde tespit edilmiştir. Bu madde uyarınca beyanatta bulunan şahsın hukukları bozulduğunda resmi mahkemenin kararını çürütmeğe çalışabilir. Dilekçe sahibi, dilekçesinin karşılanmasından sonra veya 1 ay süre içinde hiç cevap almadığı zaman mahkemeye müracaat edebilir.

Mali polis, gümrük ve vergi ceza ve tahsil kararı sadece genel yargı yetkisi mahkemesinde temyiz edilir. Bütün mahkemelerde bu kararların temyizi dava açma halinde incelenmektedir. Vergi kanununun 57. ve 58. maddeleri ‘Vergi İdaresinin Kararlarının Temyizi’ Vergi Yasasının 8. bölümünde yer almıştır. Buna göre vergi yükümlüsü mahkemeye Vergi Organı memurunun tahsil kararı hükümsüz olduğunu tanımasını arz eden davası ile değil, şikâyet ile müracaat etmelidir. Medeni Yargılama Kanununun 262-266 maddeleri uyarınca vergi organı memurunun tahsil kararına şikâyeti, vergi yükümlüsü-medeni şahıs kendi ikametgâhına ya da memurun bulunduğu yere göre genel yargı yetkisi olan bölge mahkemesine müracaat etmeli. Vergi yükümlüsü Vergi Organı memurunu tahsil kararı alınırken kendine getirilen hukuk ihlalinin kaldırılmasını ve mecbur edilmesini arz eder.[10]

Şikâyet mahkemeye tahsil kararının alındığı günden itibaren 3 ay içinde teslim edilmelidir. Bu sürenin kaçırışı şikâyetin karşılanmamasına sebep olabilir.[11] Belirlenen 3 aylık süre içine, şikâyetin mali polis, gümrük ve vergi idaresi veya üst organlarının inceleme süresi girmez. Bununla beraber mağdur ve yükümlü mali polis, gümrük ve vergi idaresine veya üst organına mahkemeye müracaat etmeden önce başvurabilir. Şikâyet mahkeme tarafından 10 gün içerisinde mağdur ve yükümlü ile memurun katılımı ile incelenir, kararı ise temyiz edilir. Şikâyetin delili olduğu tespit edildiği halde, mahkeme şikâyetin karşılanmasını ve mali polis, gümrük ve vergi organlarının memurunu ihlali gidermesine mecbur eder. Şikâyet Delili ve şartları olmadığı zaman yani esas ve usul şartları tam olmazsa mahkeme şikâyetin karşılanmasını reddeder.

Bütçe borçlarının hesaplanmasına ve alınmasına ilişkin kararlara mahkeme aracılığıyla itiraz etmek, mahkeme yoluyla bütçe borcunun tahsili, bütçe borcunu tahsil davasının mahkemeye getirilmesi, bütçe borcu tahsili davasının mahkemede durdurulması, bütçe borçlarını ödetme işinin hâkimlikte görüşülmesi mümkündür.

Mali polis, gümrük ve vergi suç, ceza, tahsilat vb. uyuşmazlıkların özel yargılama eksenli modelin benimsenmiş olması Türkiye'nin bir üstünlüğüdür. Fakat idari yargı reformunda seçilen kavram suç, ceza, tahsilat, vergi vb. çok özel yargısı olmamış ve idari yargı içinde ve gölgesinde küçük bir ayrıntı olarak örgütlenmiştir, bir diğer deyişle özel suç, ceza, tahsilat, vergi vb. yargısı yükü ve farkı ilk kurulurken pek önemsenmemiştir. Ancak günümüzde geldiğimiz yere bakıldığında, Vergi mahkemeleri İdare mahkemelerinden çok ve önemli hale gelmiştir. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi'nde 9 vergi mahkemesi, 6 idare mahkemesi bulunmaktadır. Danıştay açısından baktığımızda başka dairelere kaydırma yolu ile yükü ve işi hafifletilmek zorunda kalan Vergi Dava Daireleri ile İdari Dava Daireleri eş sayıdadır. Vergi Dava Daireleri yükü ve işi hafifletilmek zorunda kaldığı için bu düzenlemede; idari işlerle ilgili Onuncu Daire'ye kaydırma yolu ile Türk Parasının Kıymetini Koruma Mevzuatı'na ilişkin anlaşmazlıkları çözmek görevi de verilmiş ve amme alacaklarına ilişkin davaların da alacağın tahakkukuna ilişkin görevli dava daireleri tarafından çözümlenmesi sağlanarak, bu alanlar vergi yargısının dışına çıkarılmıştır.

Bunlar vergi yargısının eylemli ve önemli etkinliğinin, idari yargı içinde artışının göstergeleridir ve başlangıçta vergi yargısında görev ölçütünün doğru konulmadığını ve iş yükünün isabetli hesaplanmadığını, bu nedenle de görev ve iş kapasitesi ile ilgili eksen çarpıklığını göstermektedir. Bağımsız vergi yargısı değil, idari yargı içinde örgütlenme modeli tercihinde eksenin mali anlaşmazlıklar kavramı üzerine oturtulmamış olmasının eksikliği kısa zamanda ortaya çıkmış ve vergi yargısı, mali yargı ile birlikte idari yargı içinde şimdi olduğu gibi başından beri hâkim olmuştur.

Türkiye'de Kara Avrupa'sına ait iki farklı modelin açık bir biçimde birleştirilmesi ile başlangıçta var olan problemin aradan geçen onlarca yılda zaman zaman değişiklikler yapılarak eksiklikler bu suretle ancak giderilmeye çalışılmıştır.

Kırgızistan'da da buna benzer süreç yaşanmaktadır. Kırgız mali polis, gümrük ve vergi uyuşmazlıkları yargılama sürecinde uyuşmazlıkların tarafı çoğunlukla ticaret, ithalat ve ihracat ile girişimcilikle uğraşan şahıslar olmasına rağmen aralarında mali polis, gümrük ve vergi hizmetinde çalışanlara da rastlamak mümkündür. Bazı eskimiş mali polis, gümrük ve vergi kararları ve kanunlarına olan bazı aykırılıklar uyuşmazlık nedeni olarak genel yargıya konu olmaktadır. Kırgızistan mali polis, gümrük ve vergi uyuşmazlıkları genel yargılama rejimine tabidir. Uyuşmazlığın usulüne uygun olarak yargıya götürülmesi şarttır. Usul hükümlerine uygun olmayan uyuşmazlık başvurularını mahkeme usul yönünden reddetmektedir. Kırgız Cumhuriyetinin Vergi Yasası 57. ve 58. maddeleri uyarınca vergi sorumlusu ve yükümlüsünün vergi idaresi memuru tarafından vergi, para cezası ve gelir ile faiz tahsilini uyuşmazlık nedeni olarak idareye ve yargıya götürme hakkı vardır.

Vergi Yasasının 19, 20, 62. maddeleri uyarınca Vergi İdaresinin tahsil ile ilgili yazısı resmi olarak mutemet adam tarafından imzalanmalı, adı, soyadı ve vergi müfettişliği yöneticisinin unvanı belirlenmeli, resmi mühür ile tasdiklenmeli ve vergi yükümlüsüne kurala uygun olarak teslim edilmelidir. Dolayısıyla Vergi kontrolünün iddianamesi vergi, para ceza, gelir ve faiz tahsili kararını içermeli ve Vergi Yasasının 19, 20, 37. maddelerinin taleplerine uyulmalıdır.

Vergi Yasasının 19, 20, 37. maddelerine uygun olan iddianame Vergi Yükümlüsüne teslim edildiği andan Vergi Yasasının 57. maddesi uyarınca vergi, para cezası, gelir ve faiz kararını temyiz etmek için 30 günlük süresi yürümeye başlar.

Vergi yasasının 62 ve 37. maddesine (4. bent) göre vergi, para cezası, gelir ve faiz tahsili ihbarname tahsil tesisi ile ilgili bilgiyi kapsamalıdır. Bundan dolayı vergi yükümlüsüne teslim edilen ihbarnamede vergi kontrolü iddianamesi kaynak olmalıdır. Aksi takdirde Vergi yasasının 19, 20, 37. maddeleri uyarınca ihbarname hükümsüzdür.

Vergi Yasasının 10 ve 57. maddeleri uyarınca Vergi Yükümlüsü Vergi Organının memuru tarafından yapılan tahsili temyiz edebilir. Yalnız şikâyet dilekçesi temyiz kararını teslim alan memura veya onun emrindeki şahıslara değil, söz edilen görevlinin bulunduğu Vergi Organına veya yetkili olan şahısa teslim edilmelidir. Vergi yasasının 57. maddesi uyarınca vergi yükümlüsü Vergi Makamının kendi şikâyeti üzerinde çıkan karara memnun olmadığı zaman üst organlara istinaf edebilir. Buna göre; tahsil kararına şikâyet ilçe vergi müfettişliğine verilmiş ise, sonraki şikâyet yönetsel düzende bölgesel seviyeden aşağı olmayan müfettişe teslim edilir.

Türkiye uygulamasından farklı olarak Sovyet. B. ve Rusya F. gibi Kırgız Cumhuriyeti üst hakem mahkemesinin 2000 yılı 12 Haziranında Bişkek şehrin ve bölgelerin hakem mahkemelerine ‘Vergi İlişkileri Alanında ve hakem mahkemelerine kullanılan vergi mevzuatı kurallarına değinen genel sorunlar’ № 4/00 resmi mektubu göndermiştir.

Bu yazının 5. bendine göre Yüksek Hakem Mahkemesi aşağıdaki gibi açıklama yapmıştır. “Vergi Yasasının 58. maddesine göre; vergi yükümlüsü, vergi yasasının 57. maddesi uyarınca, ancak Vergi Dairesinin ve Vergi Dairesi Üst Organlarının kesin kararlarıyla uyuşmazlığı halinde mahkemeye müracaat edebilir.” Demek ki Vergi yasasının 57. maddesine göre vergi yükümlüsü Vergi Dairesinin ya da Vergi Organlarının Üst Dairesinin kesin kararı çıkmadan mahkemeye müracaat edemez. Kırgızistan da bu zorunluluk genel hükümlere göre bir yargı kararı ve yorumuyla ileri sürülmüştür. Bu açıklama hem kanuna hem de sağduyuya uymuyor. Bu yoruma göre vergi yükümlüsü kendi hukuklarının mahkeme korumasını kaybedebilir. Bugün ise Kırgızistan’da bu düzen sadece kimi alanlarda kullanılmaktadır.

Bu düzen SSCB’de yaygındı. İhtilafın mahkeme öncesi çözümü şahıslar arası ekonomik ilişkileri ayarlamaya özgüdür. Bu düzene göre hukukları ihlal edilen şahıs zorunlu olarak en kısa süre içinde hukuklarını ihlal eden şahısa zorunlu olarak şikâyet etmesi şarttı ve karşı taraf tesis eden tarihe kadar cevap vermediği ve şikâyeti karşılamadığı halde davayla Devlet veya Daire Üst makamlarına veya Mahkemeye müracaat edebilirdi. Vergi yasasının 57. maddesi bu gibi ihtilafın mahkeme öncesi ayarlama düzenini tesis etmiyor. Vergi Yasasının 57. maddesine göre vergi organın resmi şahsının kararını temyiz etme düzenini tesis etmektedir. 57. ve 58. maddeleri bariz olarak medeni mahkeme usulü kanununun 262. maddesinde tespit edilmiştir. Bu madde uyarınca beyanatta bulunan şahsın hukukları bozulduğunda resmi mahkemenin bu idari başvuru yollarını tüketme mecburiyeti kararını çürütmeğe çalışabilir.

Dilekçe sahibi dilekçesinin karşılanması veya 1 ay süre içinde hiç cevap almadığı zaman mahkemeye müracaat edebilir. Suç, ceza, tahsilat, vergi vb. kararı uyuşmazlığı özel yargılaması olmadığından sadece genel yargı yetkisi mahkemesinde temyiz edilir. Bütün mahkemelerde mali polis, gümrük ve vergi uyuşmazlığı dava açma halinde incelenmektedir.

Vergi kanununun 57. ve 58. maddeleri vergi yükümlüsünün üst idari ve mahkeme organlarına tahsil kararı şikâyetiyle müracaat etmek için belirli bir tarih belirlemiyorlar. Bundan dolayı vergi yükümlüsü sadece bir vade ile sınırlıdır: Bu bidayet mahkemesine müracaat etme süresi ile sınırlıdır.

Bununla birlikte vergi yasasının 59. maddesine göre mahkeme vergi yükümlüsünün şikâyet davası Üst İdari ve Mahkeme Organları tarafından incelenmekte ise Vergi Dairesinin vergi cezası, para cezası, gelir faizinin ve vergi yükümlünün malının müsaderesinin durdurulması öngörülmektedir. Bundan dolayı bu iş Üst İdari Organları veya 1. istinaf ve kontrol mercileri tarafından kabul edildiğinde durdurulur ve şikâyet incelendikten sonra tekrar yeniden başlanır.

Vergi kanununun 57. ve 58. maddeleri ‘Vergi İdaresinin Kararlarının Temyizi’ Vergi Yasasının 8. bölümünde yer almıştır. Buna göre vergi yükümlüsü mahkemeye Vergi Organı memurunun tahsil kararı hükümsüz olduğunu tanımasını arz eden davası ile değil, şikâyet ile müracaat etmelidir. Medeni Yargılama Kanununun 262-266. maddeleri uyarınca vergi organı memurunun tahsil kararına şikâyeti, vergi yükümlüsü-medeni şahıs kendi ikametgâhına ya da memurun bulunduğu yere göre genel yargı yetkili bölge mahkemesine müracaat etmeli. Vergi yükümlüsü Vergi Organı memurunu tahsil kararı alınırken kendine getirilen hukuk ihlalinin kaldırılmasını ve buna idareyi mecbur etmesini arz eder.

Tahsil kararının alındığı günden itibaren 3 ay içinde şikâyet mahkemeye teslim edilmelidir. Bu sürenin kaçırışı şikâyetin karşılanmamasına sebep olabilir. Belirlenen 3 aylık süre içine şikâyetin Vergi İdaresi veya Vergi İdaresinin Üst Organlarının inceleme süresi girmez. Bununla beraber vergi yükümlüsü Vergi İdaresine veya Vergi İdaresinin Üst Organına mahkemeye müracaat etmeden önce başvurabilir. Şikâyet mahkeme tarafından 10 gün içerisinde vergi yükümlüsünün ve memurun katılımı ile incelenir, kararı ise temyiz edilir. Şikâyetin delili olduğu tespit edildiği halde, mahkeme şikâyetin karşılanmasını ve vergi organlarının memurunu ihlalin gidermesine mecbur eder.

Vergi yükümlüsü medeni şahsın şikayeti de, aynen vergi yükümlüsü-tüzel şahıs şikâyeti gibi mahkeme usulü düzeninde incelenir. Şikâyet delili ve şartları olmadığı zaman yani esas ve usul şartları tam olmazsa mahkemenin şikâyetin karşılanmasını ret edeceğini burada bir daha belirtmekteyim.

Oysa Türkiye’de idari disiplin yaptırımı da olmakla birlikte mahkeme öncesi idareye başvuru mecburiyeti yoktur. Türkiye’de mali polis, gümrük ve vergi uyuşmazlığında yargıya başvurmadan önce idari disiplin yaptırımı için idareye başvuru zorunluluğu yoktur. Bu Türkiye’nin kendine özgü milli bir üstünlüğüdür. İdari disiplin yaptırımı veya kişisel kabahat ve suçtan memura rücu yolu bulunmak ile birlikte idari ve adli yargı yoluna başvuru engel ve için ön şart değildir. Halbuki örnek aldığı iki AB ülkesinde de yargıya gitmeden önce farklı metotlarla getirilen idari başvuru zorunluluğu, yargıdaki anlaşmazlıkların da ön incelemeden geçerek elenmesini beraberinde getirmektedir.

Türkiye’den farklı olarak Kırgızistan’da bütçe borçlarının hesaplanmasına ve alınmasına ilişkin kararlara mahkeme aracılığıyla itiraz etme taraflara tanınmıştır. Türkiye’de ise idare amme alacağı kapsamında idari tahsille alacağını almaktadır. Uyuşmazlığı ise mahkemeye mağdur, mükellef ve sorumlu götürmektedir.

Buna göre; Kırgız Cumhuriyeti Anayasasının 19. maddesi uyarınca mülkiyetin sahibinden alınması (kendi isteği hariç) sadece mahkeme kararıyla yapılabilir. Bu yüzden mali polis, gümrük ve vergi memurları tarafından hesaplanarak istenilen ceza ve para miktarı yükümlüsü tarafından kabul edilmezse alınamaz. Yalnız, idarece mahkeme yoluyla dava açılarak alınabilir. Eğer davalı davacının görüşlerine katılmıyorsa mahkeme yoluyla açılan davaya karşı itirazlarını sunabilir. Hatta zamanında yaparsa, mali polis, gümrük ve vergi memurları tarafından istenilen hesap miktarına da itiraz edilebilir.

Kırgız Cumhuriyeti Vergi Yasasının 51. maddesi uyarınca Mahkeme Yoluyla Bütçe Borcunun Tahsili mümkündür. Vergi İdaresi bütçe borcu tahsili davasını mahkemeye teslim edebilir. Vergi Yasasının 30, 37, 39. maddelerine göre vergi ödeme süresi vergi yasaının taleplerine uyularak Vergi İdaresi tarafından belirlenmeli ve vergi yükümlüsüne teslim edilen vergi tahsili ihbarnamesinde bildirilmeli. Vergi ödeme süresi vergi yükümlüsüne vergi tahsili ihbarnamesi teslim edilen günden 30 gün sonra gerçekleşir.

Vergi Yasasının 51. maddesine göre Vergi İdaresi vergi yükümlüsü vergi tahsili ihbarnamesinde belirlenen borcu ödeme tarihine kadar vergiyi ödemezse veya bu tahsile istinaf etme süresi bittiği zaman mahkemeye teslim eder.

Vergi Yasasının 52. maddesine göre Vergi İdaresi, vergi yükümlüsüne teslim edilen vergi cezası ve mal müsadere davasını mahkemeye ihbarnamede belirlenen tarihe kadar tahsili istenen vergiyi ödemediği zaman teslim edilir. Vergi Yasasının 30. maddesine göre verginin yanlış hesaplama, eksik veya geç ödeme olayların bulunduğu halde ceza ve faiz geliri ceza kesimini uygulamasını taahhüt eder.

Buna göre mali polis, gümrük ve vergi yükümlüsüne ceza ve para tahsili, para cezası, gelir faizini dava açmadan önce idaresi her zaman belirlenen vergi, para cezası, gelir faizini ödemek için 30 günlük süre belirlenmesi ve yükümlüsüne bu tahsil hakkında 30 gün önce bilgi vermesi gerekir. Bu kuralın uyulmadığı halde mahkeme vergi yasaının 30, 37, 39, 51, 52. maddelerine göre Vergi Dairesinin davasını reddetmeye zorunludur.

İdare bütçe borcu tahsili davasını mahkemeye getirmektedir. Davaların tespit edilen mülhaki uyarınca tüzel kişiye veya hakem mahkemesinin mükellef ve sorumluya bütçe borcu tahsili davasını açar, işadamı olmayan medeni şahısa ise genel yargı yetkisi mahkemesine dava açılır.

Dava 3 yıla kadar açılır. Mağdur ve yükümlüsü de para cezası, vergi ve gelir faizi tahsili mahkeme davasına istinaf edebilir. Mahkemeye istinaf etme süresi 3 aydır. Mahkeme Bütçe Borcu tahsili davasını, tahsil, istinafının inceleme sonuna kadar durdurulmalıdır. Buna göre vergi yasaının 51. maddesi, vergi idaresinin bütçe borcu tahsili davasını, tahsil istinaf etme süresi bittikten sonra açmasını gerektirir. Aksi takdirde mahkeme vergi yasaının 51. maddesi Kırgız Cumhuriyeti hakem mahkeme usulünün 72. ve medeni mahkeme usulünün 216. maddeleri uyarınca tahsil davasını istinaf etme süresi sonuna kadar durdurulmalıdır.

Bütçe Borcu Tahsili Davasının Mahkemede Durdurulması mümkündür. Vergi yasaının 59. maddesine göre istinaf incelemesi mahkeme idari organı veya ilk istinaf veya kontrol mercilerin bütçe borcu tahsili davasını durdurmaktadır. Tahsil kararının istinafı bu organların her biri tarafından incelenmesine kadar durdurulur.

Bütçe borçlarını ödetme işinin hâkimlikte görüşülmesi: İstinafin incelenmesine kadar mahkeme kararıyla durdurulan üretim, sadece istinafin ele alınarak görüşülmesinden sonra yeniden işe başlayabilir. Eğer paranın yatırılması ile ilgili istinaf tatmin edilirse; vergi memurlarının cezai dava açma isteği -bütçe borçları dolayısıyla durdurulan işi tekrar devam ettirerek- mahkeme tarafından ret edilmek zorundadır.

Eğer paranın yatırılması ile ilgili istinaf tatmin edilmezse, bütçe borçları dolayısıyla durdurulan üretim yeniden işe başladıktan sonra, mahkeme tarafından dava tamamıyla incelenmesi gerekmektedir. Bütçe borçlarına ceza kesilirken, mahkemede yargı organları tarafından yapılan soruşturma alışımlı-yanlış uygulama ile yapılmaktadır. Yanlış olmasının nedeni: dava soruşturması, tebliğin doğru bir şekilde ve gereken yetkiliye yapılıp yapılmadığı; doğru yapıldıysa, istinaf sonucu yargı veya yetkili organlarının ne gibi çözümlere başvurduğu ile ilgili sorularla sınırlanmasıdır.

Sanığın talebi üzerine bütçe borçlarının toplanmasına ilişkin işi mahkeme incelerken, yatırılan paranın gerekçeli ve yasal olup olmadığını kanıtlamak zorundadır. Sadece bu durumun mahkeme kararı üzerine, paranın yatırılması istinaf sonucu ve yasal güç kazanarak yapıldıysa kanıtlamaya hakkı yoktur. Bu durumlar Tahkim Usul Yasasının 45. maddesinde ve Sivil Toplum Yasasının 65. maddesinde kanunlarla belirtilmiştir.

Hatta istinaf sonucu işin gerçekliği ve yasallığı kanıtlanarak, sırf mahkeme tarafından karar alındığı için bütçe borçlarına ilişkin durumlar tartışılmazdır. Bunlardan başka sebepler gösterilerek bütçe borçlarının gerçekliği ve yasallığı tartışılabilir.

Mali polis, gümrük ve vergi konusunda yasalara aykırı yapılan davranışları gözetleyen yargı organlarını birkaç mercie ayırmak gerekir. Bunlar:

1. merci: yerel mahkeme-ile bağlı, bölgeler arası ekonomik-direkt inceleme;

2. merci: şehir ve bölgesel mahkeme;

3. merci eğer istinaf verilirse Yüksek Makamlı Mahkeme tarafından da gözetime alınacaktır. Aslında çoğu mahkeme davaları, zamanında yapılmayan mali polis, gümrük ve vergi iş ve işlemleri ile tahsilat ve ödemesi, kasa makinesinin düzgün kullanılmaması, yerel veya ülke vergilerinin gerçek hesabının tahrif edilmesi gibi davranışlar sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu tür durumlar karşısında tahsilat gecikme zammı ve ceza kesilmektedir. Yukarıda değindiğimiz maddelerin toplamı mahkeme davasına getirmektedir. Bunların hepsi, tahsilat ve verginin zamanında bütçeye yatırılmamasının sonucudur. Bazen öyle bir durumlar oluyor ki, şirket veya işadamı bilerek mali polis, gümrük ve vergi tahsilatı veya cezası ödemekten kaçtığı veya ödemeyi istemediği için suni iflas vb yapma olaylar da uyduyorlar. İşadamı, Şirket resmi olarak iflas gözükmese rağmen, gerçekte gölgeli muhasebe yürütmeye devam eder. KC'nin Ceza Kanununa göre buna benzer durumlar büyük miktar para veya 120 saatten 180 saate kadar ıslah edici kamu hizmeti ile cezalandırılacaktır.

Sıkça karşılaşılan ve en tehlikeli yasadışı davranışlar grubunu en çok da vergi tahsilatı ve ödemekten kaçınma davranışı oluşturmaktadır. Şu an geçerli olan KC Ceza Kanunu bu yasadışı

davranışı gerçekleştirenin mülkiyetini ve sorumlu görevlere atanma hakkını elden alır ve büyük miktarda ceza ödetirir veya 3 yıldan 5 yıla kadar hapseder.

Eğer, mali polis, gümrük ve vergi memuru resmi belgelerde belirtilen tarih, zaman ve kurallara uymayan kontrol işlemlerini yürütüyorsa, KC Cezai Kanununun 304-1. maddesine göre büyük miktarda ceza ödemek veya 1 yıla kadar ıslah edici işlerde çalışmak zorundadır. Eğer, mali polis, gümrük ve vergi memuru, yükümlüsüne ödemedi kaçmak için yardım ederek rüşvet alırsa, 313. maddeye göre 10 yıldan 15 yıla kadar hapse atılır ve sorumlu görevlere atanma hakkı iptal olunur veya 3 yıldan 5 yıla kadar herhangi bir faaliyet gösterme hakkı mülkiyeti ile birlikte alınır.

SONUÇ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Hızlı ekonomik gelişme için gelişmiş mali polis, gümrük ve vergi yargısı güvencesi sağlanarak ve otokontrol aracı olarak servet beyanı ve benzeri inceleme teknikleri getirilmeli, mali polis, gümrük ve vergi yönetimi, denetimi, ücret, araç ve gereç yönünden daha da güçlendirilmelidir. Sermaye gelirlerinin vergi gelirlerine katkısı artırılmalıdır. Vergi adaletini ve herkesten mali gücüne, servetine ve gelirinine göre vergi alınması ilkesini sağlayacak bir mali polis, gümrük ve vergi reformu gerçekleştirilmelidir.

Verginin tabana yayılması, vergi ve sigorta incelemelerinin yaygınlaştırılması, ücretlilere vergi iadesinin ücretlere eklenerek kapsamının genişletilmesi, faiz gibi menkul sermaye gelirlerinin ve özellikle kamu borç senetleri gelirlerinin tek tarife kapsamına alınması sağlanmalıdır.

Gerçekleştirilecek mali polis, gümrük ve vergi reformunun; -gelir idaresinin, -vergi denetim örgütlerinin, -yasaya tabi meslek mensuplarının, -vergi kanunlarındaki eksiklik ve yanlışlıklardan doğan, -vergi yargısının, -vergicilik ve ekonomiyle ilgili diğer kurumsal ve yasal düzenlemelerdeki (-bankacılık sistemi -sermaye piyasası, gümrük, ithalat, iracat ve ticaret kanunu -kara paranın önlenmesi vb gibi), eksiklik ve yanlışlıkların doğurduğu tüm sorunlara, çözüm getirecek düzenlemeleri, aynı anda yapmayı amaçlayan kapsamda olması gerekir. Mali polis, gümrük ve Vergi sisteminde bulunan teşvik, muaflık ve istisnalar ile indirimler ekonominin içinde bulunduğu durum dikkate alınarak, yeniden gözden geçirilmeli, üretimi, ihracatı ve istihdamı özendirici hale getirilmelidir. Lüks tüketimden daha yüksek oranda katma değer vergisi alınması sağlanmalıdır. Yoksul veya dar ve sabit gelirlilerin aleyhine olan dolaylı vergilerin (tüketim vergilerinin) harçların gümrük, maliye ve vergi sistemi içindeki ağırlığı azaltılmalıdır.

Ücretliler için uygulanan özel indirimin asgari ücret düzeyine çıkarılması sağlanmalıdır. Gelir vergisi tarife dilimlerinin en az yeniden değerlendirme oranında artışı sağlanmalıdır. Kayıt dışı ekonomiyi kayıt altına alacak ve kayıt dışı çalıştırmayı önleyecek, mali polis, gümrük ve vergi düzenlemeleri getirilmelidir. Bu bağlamda STK ve sendikal örgütlenmenin önünü tıkayan yasal engeller ortadan kaldırılmalıdır. Sağlık ve eğitimden alınan KDV en alt düzeye indirilmeli, gümrük, vergi ve sigorta primi affi kesinlikle söz konusu olmamalıdır.

Kırgızistan'da Mali polis, gümrük ve vergiler devlet ve memurları ile vatandaş ve yurtiçi ve dışı girişimci ve tüccar arasında bir problem oluşturması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu problemlere özellikle özel ve adil yargı güvencesi ile çağdaş ölçülerde tedbirler kullanılmazsa devlet bütçesi tahsilatsız kalır, gelir kaybı olur ve sosyo - ekonomik ağır kriz, kayıp, zarar ve sonuçlara sebep olur.

Mali polis, gümrük ve vergi suçlarını yok etme sistemindeki özel bir yeri, hakların temelini geliştirme amacı tutmaktadır. Kırgız Cumhuriyetinde bu işlemin yapılması sadece yabancı yatırımcılara değil, ülkenin kendi yatırımcıları için de uygun bir ortamın oluşturulmasına yardım edecektir.

Yukarıda sözü edilen amaçların sonucu mutlaka aşağıda belirttiğimiz sorunların çözümü olmalı:
*Bir işletme yılı boyunca değişmeyen ve düzenli giden vergi sistemi; *İstenilen vergi raporlarının sayı bakımından azaltılması ve vergi toplama yöntemlerinin sadeleştirilmesi, *İki katına fazla vergi toplamanın yok edilmesi, *Genel vergi sisteminden, vergi yükümlülüğünden muaf tutma gibi kolaylıkların sağlanması, *Rasyonel ve ekonomide gerekçeli olan vergi yükümlülüğünün ve en önemli prensiplerinin kararlaştırılması.

Vergi Yasasının 57. maddesine göre vergi organın resmi şahsının karını temyiz etme düzenini tesis etmektedir. Bir mahkeme kararına göre: Vergi Yasasının 58. maddesine göre, vergi yükümlüsünün Vergi Dairesinin ve Vergi Dairesi Üst Organlarının vergi yasaının 57. maddesi uyarınca kesin kararlarıyla uyuşmazlığı halinde mahkemeye müracaat edebilir. Demek ki Vergi yasaının 57. maddesine göre vergi yükümlüsü Vergi Dairesinin ya da Vergi Organlarının Üst Dairesinin kesin kararı çıkmadan mahkemeye müracaat edememesi yanlış bir pratik olup yasal düzenlenmesi gerekir.

57. ve 58. maddeleri bariz olarak medeni mahkeme usulü kanununun 262. maddesinde tespit edilmiştir. Bu madde uyarınca beyanatta bulunan şahsın hakları bozulduğunda resmi makamların kararını çürütmeğe çalışabilir. Dilekçe sahibi dilekçesinin karşılanması veya 1 ay süre içinde hiç cevap almadığı zaman mahkemeye müracaat edebilir. Tahsil kararı sadece genel yargı yetkisi mahkemesinde temyiz edilir. Bütün genel yargı mahkemelerinde tahsil kararının temyizi dava açma halinde incelenmektedir.

KC mali polis, gümrük ve vergi kanunlarına olan aykırılık her türlü yasadışı davranışlara yol açmakta ve buna göre de yeni kanunu ve hizmetinin düzenlenmesi gerekmektedir. Şimdiki mali polis, gümrük ve vergi hizmetini yöneten sistemin bazı çözülmemiş sorunları vardır: 1- Mali polis, gümrük ve Vergi hizmetinin yönetim sisteminde fonksiyonların ve yetkilerin sınırları tam olarak belli değildir, 2- Mali polis, gümrük ve vergi mükelleflerini yönetim sistemi iyi değildir, 3- Profesyonel yönden mali polis, gümrük ve vergi memurlarının seviyesi çok düşüktür, v.b.

Mali polis, gümrük ve Vergi hizmetinin sistemini yeniden düzenlemede aşağıdaki yöntemler ve yasaya uygunluklar göz önünde bulundurulmalıdır: *Doğru organizasyon ve etkili yönetim sistemini düzenlemek, * Mali polis, gümrük ve vergi memurlarının görevini tam belirlemek ve paylaşmak, *Yolsuzluk düzeyini indirmek, *Kadro potansiyelini artırmak, *Mali polis, gümrük ve vergi kontrol düzenini değiştirmek.

Yeni mali polis, gümrük ve vergiye ilişkin kanunları düzenlerken bulunan aykırılıklar başta olmak üzere daha ileri ve çağdaş memleketlerdeki birçok şeyi göz önünde bulundurmak gerekir. Çünkü tam bu aykırılıklar sebebiyle mali polis, gümrük ve vergi memurları tarafından yasadışı cezalar: Örneğin; girişimcilik faaliyetinde çalışan şahıslara kesilebiliyor. Mali polis, gümrük ve vergi hizmetinin memurları tarafından yapılan bunun gibi hareketler, çözümünü ancak mahkeme yoluyla bulmak mümkündür. Maalesef mahkemelerin durumu da mali polis, gümrük ve vergi

hizmetinin memurlarından çok iyi değildir. Bu, problemin sadece bir kısmıdır, bundan başka, bütün topluma tehlikeli olan rüşvet, yolsuzluk ve adalet sorunu vardır.

Rüşvet, yolsuzluk ve adaletsizlik – memleket sistemini mahvedebilecek en negatif faktörlerdendir. Devlet memurları için yıkıcı ve mahvedici olan bu etki altında mali polis, gümrük vergi ve adalet hizmetinin memurlarının da kalması artık sır değildir. KC Ceza Kanununda bu “rüşvet, yolsuzluk ve adaletsizlik” denen yasadışı davranış 30. bölümün 303. maddesi ve diğer ilgili yerlerde ayrıntılı olarak analize edilmiştir. Aynı maddede yolsuzluk için verilen ceza, 8 yıldan 15 yıla kadardır. Cezalı bu durumda bütün mülkiyetini ve sorumluluk taşıyan makamlara gelme veya atanma hakkını da kaybetmektedir.

Hangi durumlarda mali polis, gümrük vergi ve adalet memuru suçlu çıkarılabilir? Eğer, memur resmi belgelerde belirtilen tarih, zaman ve kurallara uymayan kontrol işlemlerini yürütüyorsa, görevini ihmal veya kötüye kullanıyorsa KC Ceza Kanununun 304-1 maddesine göre büyük miktarda ceza ödemek veya 1 yıla kadar ıslah edici işlerde çalışmak veya kamu hizmetlerinden uzaklaştırılmak zorundadır. Eğer, memur yükümlüsüne sorumluluktan kaçmak için yardım ederek rüşvet alırsa, 313. maddeye göre 10 yıldan 15 yıla kadar hapse atılır ve sorumlu görevlere atanma hakkı iptal olunur veya 3 yıldan 5 yıla kadar herhangi bir faaliyet gösterme hakkı mülkiyeti ile birlikte alınır.

TC ve KC ekonomisinde bahsettiklerimizden daha çok yasadışı davranışlar mevcuttur ve tabii ki bunları yok etmenin ve mevcut sorunları çözenin yolu: Maddi ve manevi kalkınma, liberal sosyal demokrasinin yerleşmesi ve toplumun ahlak, inanç, adalet ve hak bilincini yükseltme amacıyla çalışma yapmaktır. Düşüncelerin, görüşlerin, kuralların, ekonomi ve hukuk psikolojisinin toplamı olduğu gibi ahlak, inanç, adalet ve hak bilinci de toplumun ana direği ve temelidir. Ekonominin, politikanın ve hukukun temeli vicdan, ahlak, inanç, hak-adalet, milli ve manevi değerlerdir ve bu değerler aklı başında her insanın ve toplumun var oluş ilkesidir. Bu nedenle, insan ve toplum bu kurallara uyarsa, kendine karşı gelen bozguncu ve adaletsiz davranışlara uyamayacaktır. Dolayısıyla insanlığa, topluma ve devlete karşı çatışmaya da girmeyecektir. Daha hızlı sosyo-ekonomik gelişme ve kalkınma sağlanacaktır.

KAYNAKLAR

2007-2012 yıllar arası kullanılacak olan KC vergi memuriyetini geliştirmenin ana fikirleri.

Çakmak Şefik, “Türkiye’de Uygulanan ve Uygulanması Gereken Vergi Politikaları”, Vergi Dünyası Dergisi, S. 262, Haziran 2003, s. 48.

Çalova, Kırgız Cumhuriyetinde vergi ve vergilendirme – 2004 .

Himiçeva, ‘Kırgız Cumhuriyetinin Vergi Sisteminin Esasları’ kanunu 07.04.1997.

Hukuk ve Devlet teorileri.

İdari Yasa Bişkek 2000.

KC Ceza Kanunları.

KC'nin tarafsız kararları (08.02.07 den itibaren).

KC Vergi Yasası.

Kırgız Milli Üniversitesi, Hukuk Fakültesinin Dergisi, 8.s.

Kırgız Cumhuriyetinde Vergi ve Vergilendirme. Bişkek 2007.

Kırgız Cumhuriyetinin Anayasası, Bişkek 2007.

Kırgız Cumhuriyeti Devlet Komitesinin Vergi ve Vergi Toplama Konumu. Bişkek 2007.

Kırgız Cumhuriyetinin Ceza Yasası,1997.

Kumrulu, Ahmet, Vergi Yargısında Sorunlar, VI. Türkiye Maliye Eğitimi Sempozyumu, 21-23 Mayıs 1990-Antalya. “Vergi Davalarının Kuramsal Niteliği Üzerine Düşünceler”, I. Ulusal İdare hukuku Kongresi, Üçüncü Kitap, Çeşitli İdare hukuku Konuları, 1-4 Mayıs 1990, Ankara, 1992; “Türkiye’de Vergi Yargısının İşlevi ve Hukuk Düzenine Katkısı Üzerine Bir Değerlendirme”, II. Ulusal İdare hukuku Kongresi, İdari Yargının Dünyada Bugünkü Yeri, 10-14 Mayıs 1993, Ankara. “Uzlaşmaya İlişkin Bir İçtihatları Birleştirme Kararının Işığında Vergi”

Marina İgnatova, Kırgız Cumhuriyetinin Vergi ve Hukuku, yardımcı ders kitabı, 2006. Osmonaliyev R.İ., Kırgız Cumhuriyeti Ceza Usul Yasasına yorum. Bişkek 2005.

Pepelyayev, Vergi Hukuku, Moskova, 2000.

Saraçoğlu Fatih, Vergilendirmede Yeni Dönem Ve Yeni Dönemde Vergilendirme Stratejisi, Vergici ve Muhasebeciyle Diyalog Dergisi (Sayı: 201, Ocak 2005) s. 6; “Kurumlar Vergisi Hâsılatının Düşük Olma Nedenleri”, Maliye Postası Dergisi, S. 566, 1 Nisan 2004, s. 102.

Toktobayev B. T., (2002), Funktsii Gocudarstva, Nauka İ Obrazovanie, Bişkek.

Uçar B. (1998), Çağ Atlarken, ZYGüven, Ankara,; (1991), 1983-1991 yılları TC Hükümetlerinin Çalışma Hayatı- İstihdam ve İşsizlik Politikası ve İcraatı (Master Tezi) İst. Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İst.

Vergi hakkında bilgileriniz? Vergi Yükümlüsünün Kılavuzu, Bişkek 1997.

Vergi Hukuku Kitabı, BEK yayınevi-1997, Moskova.

[1] KUMRULU, Vergi Yargısında Sorunlar, s.2

[2] ÇAKMAK: “Türkiye’de Uygulanan ve Uygulanması Gereken Vergi Politikaları”, s. 48.

[3] Saraçoğlu Fatih, Vergilendirmede Yeni Dönem Ve Yeni Dönemde Vergilendirme Stratejisi, s. 6

[4] Peralgayev S.G. Vergi Hukuku Moskova 2000.

[5] KC Vergi Yasası.

[6] Vergi Kanununun 9. bölümü

[7] KC Vergi Yasası.

[8] KC Vergi Yasası.

[9] “Devlet ve Hukuk” Dergisi Bişkek 2006.

[10] KC İdari Yasası 2000.

[11] KC Vergi Yasası 2004.

